

כשאין אומרים אחר ברכת המזון אלא ברכת אשר ברא, אינו צריך עשרה. (ומכל מקום שלשה צענים) [וברכת ארוסין לכו"ע אין צריך עשרה אלא לכתחילה, בה"ט].

ו. עד כמה מברכין ברכה זו, אם היה אלמון שנשא אלמנה מברכין אותה ביום ראשון בלבד [והאחרונים כתבו שדוקא בסעודה הראשונה אף אם אכלו כמה פעמים באותו יום, ואם לא אכלו סעודה ראשונה עד הלילה יש להסתפק אם לברך ולא מועיל פנים חדשות, נמשכה הסעודה מהיום עד הלילה, מברכים בלילה אבל לא ביום המחרת, וכל זה בז' ברכות אבל בברכת אשר ברא מברך ג' ימים] ואם בחור שנשא אלמנה או אלמון שנשא בתולה מברכין אותה כל שבעת ימי המשטה [ואם אכלו סעודה ראשונה בלילה, ודאי יכולים לברך, אבל אם אכלו כבר ביום לא יברכו בסעודת הלילה אלא בפנים חדשות]. (ואלו שצעה ימים מתחילין מיד לאחר שבע ברכות שצריך לראשונה).

ז. ברכה זו שמוסיפים בבית חתנים היא ברכה אחרונה משבע ברכות שהיא ברכת אשר ברא. ההגה ויש אומרים לאף אשך כדל אין מצדך כל שצעה אלא כשמזמנין אחרים, אבל אם אוכל עם בני ביתו אין מצדך וכן נוהגין. במה דברים אמורים, כשהיו האוכלים הם שעמדו בברכת הנישואין ושמעו הברכות, אבל אם היו האוכלים אחרים [ואפילו רק אחד] ולא שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין, מברכין בשבילם אחר ברכת המזון שבע ברכות כדרך שמברכין בשעת נישואין, והוא שיהיו עשרה, וחתן מן המנין [וכן דעת מהרש"ל]. ויש אומרים שאפילו היו בשעת החופה ושמעו הברכות, אם לא אכלו שם עד עתה מקרי פנים חדשות ומברכים בשבילם שבע ברכות אחר ברכת המזון, וכן פשט המנהג. הגה ויש אומרים לאם היו שם פנים חדשות, אף על פי שאין אוכלין שם מצדך שצבילם לילה ויום [ורוב הפוסקים חולקים על זה וסוברים שבכל סעודה צריך פנים חדשות, בה"ט].

ח. יש אומרים שאינם נקראים פנים חדשות אלא אם כן הם בני אדם שמרבים בשבילם. ויש אומרים דשבת ויו"ט ראשון ושני היו כפנים חדשות בסעודת הלילה ושחרית, אבל לא בסעודה שלישית וכן פשט המנהג [וצריך להסתפק לגבי פורים. כה"ג]. הגה ועכשיו נהגו צמדינות אלו לצדך שבע ברכות בסעודה שלישית, ואפשר משום להגילם לצד פנים חדשות. ויש אומרים מטעם להגילין לכוף והלכה היא כפנים חדשות.

י"ג. הסועד בבית חתנים, משיתחילו להתעסק בצרכי סעודת נישואין ולהכינה עד שלשים יום אחר הנישואין, מברך בברך שהשמחה במעונו שאכלנו משלו, ואם היו עשרה מברך בברך א-לקינו שהשמחה במעונו וכו', והם עונים ברוך א-לקינו שהשמחה וכו' וכן סעודה שעושים אותה אחר הנישואין מחמת הנישואין עד שנים עשר חודש מברך שהשמחה במעונו. והאידיא ערבה כל שמחה ואין אומרים שהשמחה במעונו אלא בשבעת ימי המשטה. ומכל מקום נראה דאף לאלמון שנשא אלמנה אומרים שהשמחה במעונו בשלשה ימים שהוא שמח עמה [וכן אשר ברא. בה"ט. ודוקא באלמון ואלמנה, אבל מחזיר גרושתו אין אומרים שהשמחה במעונו. בית הלל ומהרי"ט. כה"ג-ג] ודוקא שמחזיר גרושתו מן הנישואין אבל מן הארוסין, אומר שהשמחה במעונו].

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן נ"ה:

א. האשה שנתארסה, אף על פי שהיא כאשת איש לחייב הבא עליה ואינה יוצאה אלא בגט, אינה חשובה כאשת שהרי אסור לו לבוא עליה ואם בא עליה מכין אותו מכת מרדות [וכן כתב הרמב"ם] ואפילו אם קידשה בביאה אסור לו לבוא עליה ביאה שניה עד שתכנס לחופה [וכן כתב הרמב"ם].

לשון השו"ע והרמ"א [וכתב רש"י] אה"ע סימן נ"ה:

א. הארוסה אסורה לבעלה מדברי סופרים כל זמן שהיא בבית אביה והבא על ארוסתו בבית חמיו מכין אותו מכת מרדות. הגה ואפילו ציחוד אסורים [וכן אסור גם עם המשודכת, והוא בכלל יחוד פנויה], ולכן ארוס שהוא עם ארוסתו צבית א' מצדך ז' ברכות פן יתיחדו. וי"א לאין להם לדור ציחוד שלא יקולו זה בזה ואפילו צביון כלא איכוסין יך לחוש. אפילו אם קדשה בביאה אסור לו לבוא עליה ביאה שניה בבית אביה עד שיביא אותה לתוך ביתו וייתייחד עמה [ויבוא עליה לשם נישואין. ח"מ] ויפרישנה לו, ויחוד זה הוא הנקרא כניסה לחופה והוא הנקרא נישואין בכל מקום. והבא על ארוסתו לשם נישואין אחר שקידשה משיערה בה קנאה ונעשית נשואה [אף אם לא עשה חופה. הר"ן] והרי היא כאשתו לכל דבר וצריך לברך ברכת חתנים בבית החתן קודם הנישואין. הגה וי"א לחופה אינו יחוד אלא כל שהצילה החתן לצייתו לשם נישואין [ודעת הב"ש שבאלמנה הבאה לביתו אינה כנישואין אלא צריך יחוד הראוי לביאה ולכן אם באה אלמנה לבית החתן בלילה והיתה נדה הואיל ולא נתיחד עמה בערב שבת, אסור לה לטבול בשבת] וי"א שהחופה היא שפורסין סודר על ראשה שצעת הברכה וי"א לחופה צחולה מצינאה שהינומא ולחמנה משנתיחדו,

והמנהג פשוט עכשיו לקרות מקום שמכניסין יריעה פרוסה על גבי כלונסאות ומכניסין תחתיה החתן והכלה צבדים ומקדשה שם ומצדכין שם ברכת ארוסין ונישואין ואח"כ מולכים אותם לצייתו ואוכלין ביחד במקום לנוע זה החופה הנוהגת עכשיו וע' לקמן סי' ס"ב סע' ט' וסימן ס'.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן ל"ד:

א. המקדש אשה מברך. ואם קידשה ע"י שליח מברך השליח [וכן כתב הרמב"ם]. ומה מברך, וצונו על העריות וכו' ברוך וכו' מקדש ישראל [כתב הר"ן שר"ת הגיה בנוסח הברכה והתיר לנו את הנשואות לנו ורבינו האי כתב והתיר לנו על ידי חופה וקידושין]. והרא"ש כתב ועתה נהגו לומר מקדש ישראל ע"י חופה וקידושין [והר"ן כתב בשם הרמב"ן שחוטמים מקדש ישראל. וכן כתב רב האי וכן היא נוסחת הרמב"ם וכן אנו נוהגים. וכתוב עוד בנוסחת הרמב"ם והבדילו מן העריות וכתב הרב המגיד שהיא נוסחה נכונה. ובעיטור כתב שהנוסחה הנכונה היא ע"י חופה בקידושין בבית רפה]. וכתב הרמב"ם [וכן כתב הר"ן] שמברך קודם הקידושין ואם קידש ולא ברך לא יברך אח"כ דזו ברכה לבטלה. והרא"ש כתב יש שכתבו שמברך לאחר הקידושין [וכן כתבו התוס' והג"מ והמרדכי בשם ר"ת, אבל הרא"ש הכריע כדעת הרמב"ם וכן הלכה וכן המנהג פשוט].

לשון השו"ע והרמ"א [וכתב רש"י] אה"ע סימן ל"ד:

א. כל המקדש אשה בין ע"י עצמו בין ע"י שליח מברך (הוא או השליח) וי"א לאחר מצדך וכן נוהגין [כדי לא לבייש מי שאינו יודע. ואם אין אחר יברך החתן] אקב"ו על העריות ואסר לנו הארוסות והתיר לנו הנשואות ע"י חופה בקידושין בא"י מקדש ישראל. (וי"א נוסח הברכה כלשון אחר כי אומרים והתיר לנו הנשואות ע"י חופה וקידושין וחותם צ"י מקדש ישראל ע"י חופה וקידושין וכן נוהגין צמדינות אלו). ואחר שיגמור הברכה יקדש [ובדיעבד יברך אחר שקידש].

דף ח: - דין טענת בתולים.

דברי הגמרא:

רבי אלעזר - הנושא אשה בחזקת בתולה ואמר - 'פתח פתוח מצאתי', נאמן לאוסרה עליו. גמ' - דברי רבי אלעזר אמורים באשת כהן או בקטנה פחות מבת שלוש שנים ויום אחד שקיבל בה אביה קידושין. גמ' - כשיש ספק ספקא - ספק נבעלה תחתיו ספק לא נבעלה תחתיו וספק באונס ספק ברצון, אינו נאמן לאוסרה עליו. משנה - האומר לאשה 'קדשתך' והיא אומרת 'לא קדשתני', היא מותרת בקרוביו והוא אסור בקרובותיה. רבי אלעזר - אין האשה נאסרת על בעלה בעד אחד בשני עדים, ואם היה קינוי וסתירה, נאסרת אפילו עפ"י עד אחד, ו'פתח פתוח' כשני עדים, ונאמן לאוסרה. גמ' - הנבעלת באונס אינה נאסרת על בעלה. רבי שמואל בר נחמני - רבי יונתן - היוצא למלחמת בית דוד, כותב גט כריתות לאשתו. גמ' - הטוען שלא מצא דם בתולים בבעלה ראשונה, נאמן לאוסרה. גמ' - הטוען שלא מצא דם בתולים בבעלה ראשונה, נאמן להפסידה כתובתה. רב יהודה - שמואל - האומר 'פתח פתוח מצאתי' נאמן להפסידה כתובתה. משנה - האוכל אצל חמיו בתקופת האירוסין ובמקום שנהגו להתייחד אף קודם הנישואין, אינו יכול לטעון טענת בתולים.

דף י.

רב נחמן - שמואל - רשב"א - חכמים תקנו להם לבנות ישראל - לבתולה מאתיים ולא למנה מנה, והם האמינוהו שאם אמר 'פתח פתוח מצאתי' נאמן להפסידה כתובתה. ברייתא - הואיל ודין כתובה הוא מתקנת חכמים, לא תגבה האשה את כתובתה אלא מן הזיבורית. ברייתא - מפתה משלם חמישים כדן האונס, וכמו"כ משלם האונס בשקלים כדן המפתה. ודין כתובת אשה הוא מדרבנן.

רשב"ג - דין כתובת אשה מדאורייתא.

איבעית אימא - ברייתא - כתובת אשה מן התורה. כתובת אלמנה מדברי סופרים, שרשב"ג אומר - כתובת אלמנה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים. משנה - הנושא אשה בקפוטקיא וגירשה בישראל, נותן לה את כתובתה ממעות קפוטקיא. גמ' - לדעת רבי נחמן למרות שנאמן לטעון 'פתח פתוח מצאתי' הדין הוא שמלקין אותו. רב אחאי - לדעת רב נחמן רק בחור שטוען 'פתח פתוח מצאתי' דינו במלקות, אבל במי שהיה נשוי אין מלקין אותו.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן ו':

י"ד. כהן שקדש אשה בין גדולה בין קטנה ולאחר זמן בא עליה וטען שלא מצא בתולים נאסרת עליו מספק [אבל אם בא עליה מיד, אינה נאסרת, וכך מדויק בלשון הטור והרמב"ם, וכן אם עדים מעידים שלא נפרדו ממנה אף לאחר זמן רב אינה נאסרת, שאין חשש שנבעלה לאחר. כתב הרב המגיד שנאמנת לומר מוכת עץ אני או משארסתני נאנסתי כדי לקבל כתובתה ויש אומרים שאף לענין היתר לבעלה נאמנת שאם טענה בריאה דבר המתירה, מותרת, ולא אמרו נאמן לאוסרה אלא אם היא מכחישה ואומרת שהיא בתולה או שהיא שותקת, אבל במודה וטוענת נאנסתי קודם שנתארסתי באשת כהן או שטוענת שהיא מוכת עץ, מותרת, וכן דעת הרמב"ן והרשב"א. ויש מפרשים שחולקים, ואומרים שלענין איסור יש ספק אחד ואין משגיחין בדבריה. ונראה שכן דעת הרמב"ם]. אבל ישראל שטען טענה זו אין נאסרת עליו.

לשון השו"ע והרמ"א [זככתז לר"י] אה"ע סימן ו':

י"ד. כהן שקדש גדולה או קטנה ואחר זמן בא עליה וטען שמצאה דרוסת איש נאסרת עליו מספק שמא קודם קידושין נבעלה או אחר קידושין [אלא א"כ קידש ובעל מיד או שהיו עדים שלא זינתה אחר קידושין] אבל ישראל שטען טענה זו לא נאסרה עליו שיש כאן שני ספיקות- שמא קודם קידושין, שמא אחר קידושין. ואפי' נאמר אחר קידושין, שמא באונס ושמא ברצון שהאנוסה מותרת לישראל. לפיכך, אם קדשה אביה לישראל ושמא פחותה מבת שלש שנים יום אחד וטען שמצאה דרוסת איש, נאסרת עליו מספק, שאין כאן אלא ספק אחד שמא באונס שמא ברצון וספק של איסור תורה לחומרא.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן ס"ח:

א. כל בתולה שכתובתה מאתים יש לה טענת בתולים וכל שכתובתה מנה או שלא תקנו לה כתובה אין לה טענת בתולים [כן כתב הרמב"ם וכן משמע במשנה]. וכל המתיחד עם ארוסתו קודם נישואין אין לו טענת בתולים אבל בכל מקום שאין מתייחדים יש טענת בתולים אפילו אין מעמידים עדים למשמש שלא ינהג מנהג רמאות. במה דברים אמורים שאין מנהג המקום להעמיד עדים, אבל אם מנהג המקום להעמיד עדים ואירע הדבר שלא העמידו עדים, אז אינו יכול לטעון.

ג. הנושא אשה בחזקת בתולה ואומר לא מצאתיה בתולה זו היא טענת בתולים. ושני סימנים יש וכו'.

ד. לפיכך אם אמר לא מצאתי דם, והיא אומרת עדין בתולה אני, בודקין אותה שמושיבין אותה וכו' [זוהו ע"פ המעשה שאמרו בגמ' והביאו הר"ף והרא"ש מעשה זה. והרמב"ם כתב בודקים אותה וכתב עליו עדים וכתב המ"מ שלרמב"ם אפשר אף בבדיקה אחרת] והרמ"ה כתב שאין לבדוק לכתחילה בבת ישראל אלא בודקים בשתי שפוחות, ואם מתברר הענין בודקים בבת ישראל או חוזר ובוועל בפני עדים.

ה. ואם אמרה שכך הדרך במשפחתה, בודקים את בנות משפחתה, אם מוצאים כדבריה הרי היא בחזקתה, ואם לא, רואים אם יש לתלות בחולי או רעב ומאכילים ומשקים אותה עד שתבריא ותבעל פעם שניה [וכן כתב הרמב"ם. ובגמ' אמרו שאם יש חשש שיבשה הלחלוחית, יכניסוה למרחץ, וכן כתב הרמב"ם].

ו. ואם אינה בוגרת שואלים אותו וכו'.

ז. כשטוען טענת בתולים, אם הוא כהן, אשתו אסורה עליו אפילו באונס ואם הוא ישראל וקיבל בה אביה קידושין פחות מג' שנים יום א' שודאי היה תחתיו, אסורה עליו, שאין כאן אלא ספק אחד- שמא באונס היה או ברצון ובספק אחד מחמירים בשל תורה [ולא אמורים ספק שמא היא מוכת עץ, לר"ף משום שמוכת עץ אין זה פתוח, ולר"ן משום שאינו שכיח, וכן פירש הרב המגיד בשם המפרשים. וכתב רש"י שאם טען טענת פ"פ ואין לו טענת דמים, נאמן לאסורה עליו. והר"ן כתב שבראה מדבריו שאם היו דמים לא נאסרת וכתב שיש חולקים וסוברים שאף אם יש דמים נאסרת וכך מוכח בירושלמי, ע"כ. וכן כתב הרמב"ם וכתב הרב המגיד שדעת הרמב"ן והרשב"א כדעת רש"י]. ואפילו נתייחדה עמו תחילה אסורה לו כיון שאומר שבריא לו שלא בא עליה, אבל בישראל וקיבל בה אביה קידושין יתרה מבת ג' יום אחד, אינה אסורה עליו דהוי ספק ספיקא, שמא לא היתה תחתיו ושמא באונס. כתב רבינו יונה מה שנאמן לאסורה עליו הוא דווקא כשהיא מכחישה ואומרת שהיתה בתולה או שותקת, אבל אם מודה שלא היתה בתולה ואומרת נאנסתי תחתיו, אם ישראל הוא, מותרת לו, מפני שהיא טוענת טענת בריא והוא טוען שמא [וכן הסכים הרא"ש וכן כתב הר"ן וכתב שכן משמע בירושלמי. ואף כשמכחישה אותו אינו נאמן לאסורה אלא כשודאי לו שלא הטה. והרב המגיד כתב שדעת הרמב"ם שאף אם מודה נאסרת עליו, ודעת הרמב"ן והרשב"א שאם מודה אינה נאסרת].

ח. כתבו הגאונים שאין נאמן הבעל להפסידה אלא מנה ומאתים אבל תוספת שכתב לה מדעתו, אינו נאמן להפסידה. וכן כתב הרמב"ם שאינו נאמן אלא א"כ נודע לו בראיה ברורה שהיתה בעולה קודם אירוסין והטעתו. לפיכך יש להשביעה בנקיטת חפץ כדרך כל הנשבעים ונוטלים, ואח"כ תגבה התוספת, אבל היא אין לה להשביעו שלא מצאה בתולה ואח"כ תפסיד העיקר, שחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה אלא היא תחרים כל מי שטוען עליה שקר, ע"כ [וכן כתב הר"ן וכן הסכים הר"ף. וגם הרא"ש אף שחלק בסברא, כתב שאינו אומר כן כחולק על הגאון. והרב המגיד כתב שדעת הרשב"א שאם טען שלא מצא דם נאמן להפסיד אף תוספת אבל אין כן דעת הרמב"ם, ע"כ. עוד כתב, שמה שכתב הרמב"ם משביעים אותה בנקיטת חפץ ולא משביעים אותו, הוא גם מדברי הגאונים].

לשון השו"ע והרמ"א [זככתז לר"י] אה"ע סימן ס"ח:

א. כל בתולה שכתובתה מאתים יש לה טענת בתולים. וכל שכתובתה מנה או שלא תקנו לה כתובה, אין לה טענת בתולים. וכל המתיחד עם ארוסתו קודם נישואין אין לה טענת בתולים.

ב. אם מנהג המקום להעמיד עדים למשמש שלא ינהג מנהג רמאות ואירע הדבר שלא העמידו עדים, אינו יכול לטעון טענת בתולים.

ג. שני סימנים יש לבתולה האחד וכו'.

ד. טען ואמר לא מצאתיה בתולה והיא אומרת לא בא עלי ועדיין אני בתולה בודקין אותה (ע"פ חזית של יין [ואין אנו בקיאים בשום בדיקה, ח"מ]) או מתייחד עמה בפני עדים וחוזר ובוועל.

ה. טען טענת דמים, אם היתה ממשפחת דורקטי (פי' דור קטוע כלומר משפחה של עקרים שעל ידה הדור קטוע מזנים) הרי זו בחזקתה, ואם לאו בודקין אותה, שמא חולי גדול יש בה שיבש לחלוחית האברים או שהיתה מתענית ברעב ומכניסין אותה למרחץ ומרטיבין אותה ומאכילין ומשקין אותה עד שתבעל שנית ונראה אם תוציא דם ואם אין שם חולי ולא רעב וכיוצא בו, הרי זו טענה.

ו. טען טענת וכו'.

ז. כשאמרו שטענתו על הבתולים טענה, אם הוא כהן, הרי היא אסורה עליו, ואם היא אשת ישראל מותרת לו [ולענין כתובה הוא ספק אחד ומפסידה כתובתה. ואם יש עוד ספק דעת הב"ש שמספק ספיקא מוציאים ממון ודעת הט"ז שאין מוציאים] אא"כ קיבל בה אביה קידושין פחות מג' שנים ויום א'. הגה וי"א הא לנאכרה נאכרת דוקא כשאנינה מתרלית עלמנה אבל אמרה נאכסתי נאמנת. וי"א עוד, דדוקא שהיא גדולה לפנינו אבל אם היא עדיין קטנה אינה נאכרת ועיין לעיל סימן קע"ח סע' ג' [ועתה שעושים הארוסין והחופה ביחד, מותרת בכל גוונא כיון שודאי לא היה תחתיו].

ח. אף כשאמרו שטענתו על הבתולים טענה, אינה מפסדת אלא עיקר כתובה, אבל התוספות יש לה. אלא א"כ נודע בראיה ברורה שהיתה בעולה או שהודית לו שהיא בעולה קודם שתתראס והטעתו. לפיכך יש לו להשביעה בנקיטת חפץ כדי כל הנשבעים ונוטלים ואח"כ תגבה התוספות ויש לה להחרים סתם על מי שטען עליה שקר.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן ס"ו:

ו. שיעור כתובה לבתולה מאתים ולאמנה מנה. כתב רבינו תם דכתובת בתולה מן התורה ומשערין אותה בכסף צורי והוא חמשים סלעים שכל סלע ד' דינרים ור' מאיר וכל הגאונים כתבו שהיא מדרבנן ומשערין אותה בכסף מדינה שהיא ששה סלעים ורביע וכן כתב הרמב"ם שהיא כ"ה דינרי כסף ומשקל כל דינר צ"ו שעורים. והרא"ש כתב ודאי כתובה דרבנן אלא שתקנו חכמים נ' סלעים של צורי כדי שלא תהא קלה להוציאה ואסמכוה על הפסוק. ומשום כך יש מקומות שנוהגים לכתוב כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא שלא יטעה אדם לומר כיון שהיא דרבנן לא תגבה אלא נ' סלעים דרבנן. והכותב כסף זוזי מאתן דחזו ליכי לא הפסיד, ע"כ. [וכן כתב הר"ן שכתובה היא מדרבנן ומי שכותב דחזו ליכי מדאורייתא, טועה. והגהות מרדכי כתב שבין כתובת בתולה בין כתובת אלמנה, בכסף צורי. והרמב"ם כתב שהיא מדרבנן שהוא בכסף מדינה שמעורב בנחושת, וכך נוקטים להלכה. אבל אם כתוב בכתובה כסף צרוף, גובה האשה בכתובתה כסף צרוף. ואם לא הזכיר כסף צרוף וכתב לה זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא יש להסתפק אם גובים מכסף צרוף, והדעת נותנת שלא מגבים לה אלא כסף מדינה, שיד בעל השטר על התחתונה. כתב הריב"ש אם מקפידה האשה על עיקר כתובה, אף שהתוספת מרובה, מגבין גם את העיקר].

לשון השו"ע והרמ"א [זככתז לר"י] אה"ע סימן ס"ו:

ו. כמה שיעור הכתובה, לבתולה מאתים ולאמנה מנה. ושל זו וזו כסף מדינה. נמצא כתובות בתולה הם ל"ח דרהם וחצי כסף צרוף, וכתובת אלמנה מחציתם שהם י"ח דרהם וג' רביעים כסף צרוף. הגה עיין ביו"ד סי' רל"ד וכו' ש"ה ערך המטבע שנקראת לרהם. וכ"ז לדעת ק"ת הפוסקים שסבירא להו שכתובת בתולה אינה רק זוזי דרבנן שמתחיים של בתולה עולין ששה סלעים ורביע, ויש מי שמשער כתובת בתולה י' זהובים ולאמנה חמשה זהובים, אבל לדעת יא פוסקים מתחיים של בתולה ומנה של אלמנה משערים בזוזי מלוריתא, והוא ח' פעמים יותר, וכתבו, לכן נהגו לכתוב בכתובה דחזו ליכי מלוריתא. וי"א דכותבין דחזו ליכי סתמא, והמנהג לכתוב לכתולה דחזו ליכי מלוריתא, אבל לא לאלמנה. וכ"ז במקום שאין מנהג אבל במקום שיש מנהג מה שגובין הולכין אחר המנהג וכמו שיתבאר לקמן.

דף י: - שיעור כתובת בתולה ואלמנה.

דברי הגמרא:

משנה- בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה. בתולה אלמנה או בתולה גרושה וחלוצה מן האירוסין, כתובתן מאתים ויש עליהן טענת בתולים.

גמ':

הלכות בהוראה

רב- מי שאכל תמרים אל יורה.

איבעית אימא- רב- דוקא שאכלם קודם אכילת לחם.

מר- השותה רביעית יין אל יורה.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן ס"ז:

א. בתולה שנתאלמנה או נתגרשה או נחלצה מן האירוסין ונישאת כתובתה מאתים.

לשון השו"ע והרמ"א וזככת לר"י אה"ע סימן ס"ז:

א. בתולה שנתאלמנה או נתגרשה או נחלצה מן האירוסין ונישאת, כתובתה מאתים ויש לה טענת בתולים.

דף יא. - כתובה בגירות שבויה ושפחה.

דברי הגמרא:

משנה- הגירות והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד, כתובתן מאתים, ויש עליהן טענת בתולים.
גמ':

רב הונא- גר קטן מטבילים אותו על דעת בית דין.

משנה- זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם שלא בפניו.

גמ'- גירות מועילה בקטנים שהתגירו ביחד עם אביהם.

רב יוסף- קטנים שהתגירו, כשהגדילו יכולים למחות על הגירות ולבטלה למפרע.

גמ'- אם הגדילו שעה אחת ולא מיחו על גירותם, שוב אינם יכולים למחות.

גמ'- אין נותנים כתובה לגירות שהתגירה בקטנותה אלא עד שתגדיל ולא תמחה בגירותה.

משנה- אלו נערות שיש להן קנס- הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית, וכן הבא על הגירות ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד.

גמ'- אין נותנים קנס לנערה גירות שהתגירה בקטנותה ונאנסה, אלא עד שתגדיל ולא תמחה בגירותה.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן ס"ז:

ג. הגירות והשבויה והשפחה שנתגירו ושנפדו ושנשתחררו פחותות מבת שלש שנים ויום אחד כתובתן מאתים. ומבת שלש שנים ויום אחד ומעלה כתובתן מנה.

לשון השו"ע והרמ"א וזככת לר"י אה"ע סימן ס"ז:

ג. הגירות והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגירו ושנשתחררו פחותה מבת ג' שנים ויום אחד, כתובתה מאתים, ויש לה טענת בתולים. ומבת ג' שנים ויום א' ומעלה, כתובתן מנה ואין לה טענת בתולים.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] יו"ד סימן רס"ח:

ז. גוי קטן אם יש לו אב יכול האב לגייר אותו. ואם אין לו אב ובא להתגייר בית דין מגיירין אותו שזכות היא לו וזכין לאדם בלא ידיעתו ולא שנא קטן שגיירו אביו או גיירוהו בית דין, יכול למחות כשיגדל ואין דינו כישראל משומד אלא כגוי גמור [וכן כתב הרמב"ם, והרי"ף כתב שמגירים אותו על דעת ב"ד ולא כתב שיוכל למחות, ותמהו עליו הרמב"ן הרא"ש והר"ן]. כתב בעל ההלכות חרש שוטה וקטן שבאו להתגייר אין מקבלין אותם מפני שאין כשרים להתנות עליהם אבל קטן אף שאין בו דעת מלין אותו ע"פ אבותיו [ופירושו דבריו הוא שמלין אותו ע"פ אביו או אמו. כתב המרדכי שאם הקטן לא רוצה שגיירו אותו אין מגיירים, אף שיד ישראל תקיפה עליהם].

לשון השו"ע והרמ"א וזככת לר"י יו"ד סימן רס"ח:

ז. עובד כוכבים קטן, אם יש לו אב יכול לגייר אותו ואם אין לו אב ובא להתגייר או אמו מביאתו להתגייר בית דין מגיירים אותו שזכות היא לו וזכין לאדם שלא בפניו [אבל אם אינו רוצה אין מגיירים אותו אף אם יד ישראל תקיפה]. בין קטן שגיירו אביו בין שגיירוהו ב"ד יכול למחות כשיגדיל ואין דינו כישראל מומר אלא כעובד כוכבים.

דף י"א. - קטן וקטנה לענין כתובה.

דברי הגמרא:

משנה- רבי מאיר- הגדול שבא על הקטנה פחותה מבת שלש, והקטן פחות מבן תשע שבא על הגדולה ומוכת עץ, כתובתן מאתים.

חכמים- מוכת עץ כתובתה מנה.

רב- קטן הבא על בגדולה עשאה מוכת עץ.

שמואל- אין מוכת עץ בבשר.

רמי בר חמא- נחלקו רבי מאיר וחכמים באופן שהכיר בה קודם נישואין שהיא מוכת עץ, אבל אם לא הכיר בה קודם נישואין, לדברי הכל אינה נוטלת כלום.

רבא- בין הכיר בה ביו לא הכיר בה, לרבי מאיר מוכת עץ כתובתה מאתים ולרבן כתובתה מנה.

גמ'- בוגרת שכלו בתוליה כתובתה מאתים.

משנה- רבן גמליאל ורבי אליעזר- היא אומרת 'מוכת עץ אני' והוא אומר 'לא כי אלא דרוסת איש אתי', האשה נאמנת ונטולת את כתובתה.

ברייתא- בא הבעל לבית דין ואמר לחמיו- 'פלוגי, לא מצאתי לכתך בתולים' אם יש עדים שזינתה תחתיו, דינה בסקילה, ואם זינתה כשהיתה פנויה כתובתה מנה.

רבא- דברי הברייתא הם כך- זינתה תחתיו בסקילה, זינתה כשהיתה פנויה אינה נוטלת כלום, מוכת עץ יש לה כתובה מנה.

רב חייה בר אבין- רב ששת- כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה, יש לה כתובה מנה.

רב נחמן- כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה הרי זה מקח טעות ואינה נוטלת כלום.

משנה- בתולה אלמנה, גרושה וחלוצה מן הנישואין, כתובתן מנה, ואין עליהן טענת בתולים.

ברייתא- כנסה הראשון לשום נישואין, ויש לה עדים שלא נסתרה, או שנסתרה ולא שהתה עמו כדי ביאה, אין הבעל השני יכול לטעון טענת בתולים וכתובתה מנה.

איכא דמתני- בתולה מהנישואין לאו דוקא ע"י עדים אלא שהיתה בחזקת בתולה.

דף יב.

רב שרביא- באופן שקידש השני ובעל לאלתר.

משנה- הגירות והשבויה והשפחה, שנפדו ושנתגירו ושנשתחררו יתירות על בנות שלש שנים ויום אחד, כתובתן מנה ואין עליהן טענת בתולים.

המשך דין טענת בתולים.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן ס"ז:

ב. נתאלמנה או נתגרשה או נחלצה מן הנישואין כגון שכנסה לחופה, כתובתה מנה. שמשכנסה לחופה היא בחזקת בעולה ואין לה אלא מנה. אפילו יש לה עדים שלא נסתרה עם ראשון אנו אומרים בחזקת בעולה כנסה. ולפיכך אין עליה טענת בתולים.

ד. קטנה מבת שלש שנים ויום אחד ומטה שנבעלה אפילו בא עליה גדול, כתובתה מאתים. וקטן בן ט' שנים ויום אחד ומטה שבא על הגדולה ונישאת, כתובתה מאתים שאין ביאתו ביאה עד שיהיה בן ט' שנים ויום אחד. ואם השיר בתוליה כתובתה מנה.

ה. מוכת עץ, כתובתה מנה ואפילו לא הכיר בה וכנסה על מנת שהיא בתולה ונמצאת מוכת עץ. אבל כנסה על דעת שהיא בתולה ונמצאת בעולה אפילו מנה אין לה [וכן כתבו דינים אלו הרי"ף והרא"ש].

לשון השו"ע והרמ"א וזככת לר"י אה"ע סימן ס"ז:

ב. נתאלמנה או נתגרשה או נחלצה מן הנישואין, כגון שכנסה לחופה, הרי היא בחזקת בעולה ואין לה אלא מנה, ואין עליה טענת בתולים. אפילו יש לה עדים שלא נסתרה עם הראשון.

ד. קטנה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד שנבעלה, אפי' בא עליה גדול, כתובתה מאתים. וקטן פחות מבן ט' ויום אחד שבא על הגדולה, כתובתה מאתים, ודוקא שלא הסיר בתוליה אבל אם הסיר בתוליה אין לה אלא מנה.

ה. מוכת עץ, כתובתה מנה. ואפילו לא הכיר בה וכנסה ע"מ שהיא בתולה שלימה, אבל כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה, אפילו מנה אין לה [וגם תוספת אין לה, ד"מ ומהרי"ט]. אם כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה, אפי' באונס, מפסדת כתובתה והתוספת. מהרי"ט].

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן ס"ו:

י. אם יש משפחות שנהגו לכתוב בכתובתן יותר משיעור חכמים אין למחות בידם. ואפילו אחד מבני המשפחה ההיא שלא כתב כתובה לאשתו מגבינן לה בתנאי בית דין לפי מה שרגילים לכתוב [וכתב הר"ן שאם נשא אדם אשה ממשפחה זו בסתם, חייב ליתן לה כפי הנהוג. וכתב התוס' שכתב אם לא כתב לה בתורת תוספת]. לפיכך אשה שאבדה כתובתה ידקדקו בכתובות קרובותיה וכפי שנהגו לכתוב בני המשפחה כותבים לה [וכן כתבו הרא"ש והמרדכי]. ואם כתובות נשי משפחות יתירות מכתובות נשי משפחתה, עולה עמו ואינה יורדת עמו [כן כתב בתשובות הרא"ש].

לשון השו"ע והרמ"א וזככת לר"י אה"ע סימן ס"ו:

י. אם יש משפחות שנהגים לכתוב בכתובתן יותר משיעור חכמים, אין למחות בידם. ולא עוד אלא אפילו אחד מבני המשפחה ההיא שלא כתב כתובה לאשתו, מגבינן ליה בתנאי בית דין לפי מה שרגילין לכתוב, לפיכך אשה שאבדה כתובתה ידקדקו בכתובות קרובותיה כפי מה שנהגו לכתוב בני המשפחה כותבין לה [ואפילו כתב לה לחזו לזכי אפי"ה גזילא כמנהג משפחתה]. ואם כתובת נשי משפחתו יתירות מכתובות נשי משפחתה, עולה עמו ואינה יורדת.

אין בדברים המובאים בעלון כדי לפסוק הלכה, אלא כדי שיהיה לימוד הדף היומי שלם ביד הלומד, סוגית הגמ' ועיקרי ההלכה. להערות, הצעות, או לקבלת העלון בדואר ניתן להתקשר - 052-7134167

לע"ב

אמו"ר אליהו בן הרב שלום יהודה ז"ל

לרפואת

חביבה בת רחה, עליה בת רחה, פרידה בת מזל, ד' א' בן ש' בתושח"י

ולהצלחת התורמים החפצים בעילום שם

ערך את דברי הגמרא - הרב י. פ. שליט"א

לקבלת העלון דרך המייל ניתן לשלוח

avishaisofer@etroa.net.il - ל